

Ted van Lieshout
Rozen voor de zwijnen
De minstens 100 spreekwoorden
van Bruegel

Ted van Lieshout

Rozen voor de zwijnen

*De minstens 100
spreekwoorden
van Bruegel*

En je kan het dak op! dan?

Dat zei men ook nog niet in de tijd van Bruegel.

Maar ik weet wel wat het betekent. Je zegt het als iemand iets wil en je geeft aan dat-ie ernaar kan fluiten!

Klopt!

In die raampjes heeft Bruegel zeker ook een paar spreekwoorden verstopt?

Nou en of!

Dat dacht ik al wel.

In het dakraampje zijn twee zoenende mensen onder een bezem te zien. Dat staat voor: **onder de bezem getrouwd zijn**. Dat was in de tijd dat het schilderij gemaakt werd een schande, want het betekende dat je samenwoonde zonder getrouwd te zijn. Nu kijkt niemand daar meer van op. Dat zal de reden zijn waarom niemand het vandaag de dag meer zegt. Die bezem zelf staat ook voor een uitdrukking: **de bezem uitsteken**. Doen waar je zin in hebt als de baas er niet is. Tegenwoordig zeggen we meestal: **als de kat van huis is, dansen de muizen op tafel**.

‘Laten we nou maar gaan.’

Heb je het tegen mij?

Nee, ik ga een voorbeeld geven van een andere uitdrukking die in het raam te zien is.

Iemand zegt *laten we nou maar gaan* en de ander antwoordt: ‘Nee, we blijven nog even. Het wordt vast nog leuk.’

‘Nee, want daar staan klompen.’

‘Waar staan klompen?’

‘Er staan niet echt klompen.’

‘Waarom zeg je het dan?’

‘Het betekent dat je aan het wachten bent op iets dat niet komt.’

‘Zeg dat dan gewoon!’

Daar staan klompen kun je in het onderste raampje zien; het zijn de twee houten sandalen met een hakje aan de achterkant en een steuntje aan de voorkant. Het is een van de vele uitdrukkingen op het schilderij van Bruegel die niet meer gebruikt worden. Als niemand begrijpt wat je ermee bedoelt, heeft het geen zin meer en verdwijnt het vanzelf. Dat gebeurde met *daar staan klompen*. **En de man die ernaast zit?**

Die beeldt een spreekwoord uit dat nog wel bekend is. Daar zit iemand achter een raam tussen zijn vingers door te kijken. **Iets door de vingers zien** betekent dat je iets toestaat dat eigenlijk niet mag.

Voorbeeld: als je van je oma een koekje mag en ze ziet dat je er twee neemt, dan kan ze zeggen: 'Vooruit, voor deze keer zal ik het door de vingers zien.'

Ze heeft wel gemerkt dat je een extra koekje nam, maar ze doet net of ze het niet zag. Alsof ze haar hand voor haar ogen had. Als ze het niet door de vingers wil zien, kan ze zeggen: 'Nu **zwaait er wat!**'

In het echt zwaait er natuurlijk niets, maar ze bedoelt ermee dat er een of andere straf volgt. Vroeger zou dat een **oorvijs** geweest kunnen zijn: een klap om je oren. Of een **muilpeer** of een **oplawai** of een **opduvel** of een **optater** of een **hengst** of een **dreun** of een **opdoffer** of een **watjekouw** of een **kaakslag** (allemaal een klap in je gezicht of tegen je hoofd). Tegenwoordig mogen kinderen niet meer

geslagen worden. Je kunt dus ook niet meer **op de vingers getikt worden**. Honderd jaar geleden gebeurde het nog wel dat de meester of juf je voor straf met een liniaal op je vingers tikte. Nu betekent de uitdrukking dat je alleen maar een standje krijgt.

Een pak slaag behoort ook niet meer tot de mogelijkheden. Mag niet. Je kunt wel **voor straf met blote voeten naar bed** gestuurd worden. Dat is een milde straf, want de meeste mensen slapen sowieso zonder sokken aan. Dat betekent het dan ook: je hebt wel iets gedaan dat niet mag, maar je krijgt er geen straf voor.

en dat mes? Betekent dat ook wat?

Daar hangt het mes uit zei men vroeger als iemand iets durfde te doen dat gewaagd of heel moeilijk was. Als ergens vreselijke ruzie was die misschien wel nooit meer overging en iemand stapte naar voren om het op te lossen, dan kon je zeggen: 'Daar hangt het mes uit!' Het is een uitdrukking die je vrijwel nooit meer hoort.

Zijn er spreekwoorden of uitdrukkingen met het woord 'mes' erin die nog wel gebruikt worden?

Het mes erin zetten.

en wat betekent dat dan?

Dat ergens op bezuinigd wordt.

Ik ken er nog een: iemand **het mes op de keel zetten**. Dat betekent dat je iemand dwingt.

Wanneer alles op het spel staat en je klaarstaat om de strijd aan te gaan, kun je zeggen: **met het mes tussen de tanden**. Die uitdrukking vind je ook op het schilderij.

